

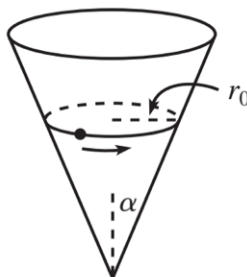
1A izpit iz Klasične mehanike, 6.4.2023

1. Oblika Zemlje je podobna rahlo sploščenemu elipsoidu, kar je posledica njenega vrtenja s kotno hitrostjo ω . Pak brez trenja drsi po zaledeneli površini s hitrostjo v . Površina je "ravna" v smislu, da je v vseh točkah pravokotna na efektivni gravitacijski pospešek $\mathbf{g}_{\text{eff}} = \mathbf{g} - \omega \times (\omega \times \mathbf{r})$, pri čemer je $\mathbf{g}$ gravitacijski pospešek na površini Zemlje, $\mathbf{r}$ pa označuje lego paka glede na središče Zemlje.

- Nariši skico Zemlje in paka ter označi ω , $\mathbf{g}$, $\mathbf{g}_{\text{eff}}$ in silo podlage $\mathbf{F}_p$!
- Za pak zapiši enačbe gibanja, gledano iz vrtečega koordinatnega sistema na površini Zemlje. Predpostavi, da je gibanje omejeno na površino, ki je majhna v primerjavi z velikostjo Zemlje ($\theta \approx \text{konst.}$) in da je pak ves čas v stiku s podlago ($z' = 0$).
- Pak se nahaja na severni polobli. Se pak odkloni v smeri urinega kazalca ali v nasprotni smeri? Poimenuj krivuljo, po kateri se pak giblje!
- Določi obhodni čas paka in dolžino poti, ki jo pri tem opravi.

2. Delec se giblje brez trenja v notranjosti gladkega korneta (stožca). Kornet je fiksiran tako, da je konica obrnjena navzdol, os pa je v vertikalni legi. Kot, ki ga plašč korneta oklepa z njegovo osjo, označimo z α (glej skico). Z r označimo razdaljo delca od osi, φ pa naj meri delčev kot okrog osi korneta.

- Zapiši kinetično in potencialno energijo. Nato izpelji enačbi gibanja za koordinati r in φ !
- Predpostavi, da se delec giblje po krožnici s fiksnim radijem r_0 . Kakšna mora biti tedaj krožna frekvenca ω ?
- Delec rahlo sunemo v prečni smeri, tako da začne nihati s frekvenco Ω okrog krožnice z radijem r_0 . Kakšna je frekvenca nihanja Ω ? Rezultat izrazi z gravitacijskim pospeškom g , radijem r_0 in kotom α .
- Kdaj velja $\omega = \Omega$? Opiši oz. skiciraj gibanje delca za ta primer.

3. Obroča z radijema r_0 se enakomerno vrtita s frekvenco ω okrog mirujočih osi, kot kaže slika. Na obroča prek ležajev pritrdimo prečko, ki je enako dolga, kot znaša razdalja med osema. Na prečko nadenemo utež z maso m , ki po prečki prosto drsi.

- Zapiši Lagrangeovo funkcijo! Položaj uteži podaj s koordinato x , ki meri odmik od levega krajišča prečke!
- Izpelji enačbe gibanja ter jih reši! Katere količine se ohranjajo?
- Sedaj naj bo utež pritrjena na levo krajišče prečke z vzmetjo s koeficientom k in ravnovesno dolžino l . Zapiši Lagrangeovo funkcijo in izpelji enačbe gibanja!
- Poišči splošno rešitev in izrazi amplitudo gibanja s frekvenco ω ! Kaj se zgodi, ko gre $\omega \rightarrow \sqrt{k/m}$? Poišči odvisnost amplitude nihanja od časa za ta primer!

